

До спеціалізованої вченої ради ДФ 41.086.017
у Національному університеті
«Одеська юридична академія»
(65009, м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 23).

ВІДГУК
офіційного опонента
доктора юридичних наук, професора, завідувача кафедри цивільного
та господарського права і процесу
Міжнародного гуманітарного університету на дисертаційну роботу
Кушнерука Дмитра Володимировича на тему
«Виникнення державної власності за цивільним законодавством
України», представленої на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена тією роллю, яку інститут державної власності відіграє у стабільному розвитку і прогресі державного сектору економіки, спрямованому на забезпечення функцій держави та суспільства. Тому звернення автора до теми виникнення державної власності за цивільним законодавством України, слід визнати виправданим і доцільним як з теоретичної, так і з практичної точок зору. Доцільність дослідження даної проблеми на монографічному рівні також знаходить аргументацію в її взаємозв'язку з проблематикою наукового проекту, визнаного пріоритетним для дослідження кафедрою цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія» «Цивілістичний вимір інтеграційного розвитку України» на 2016-2020 роки як складової плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Стратегія інтеграційного розвитку України: правовий та культурний вимір» на 2016-2020 роки (державний реєстраційний номер 0116U001842).

Автор поставив собі за мету дослідити розвиток науки цивільного права щодо підстав виникнення державної власності за цивільним законодавством України, з метою обрання кращих рішень у зазначеній сфері з можливістю подальшого вдосконалення норм чинного цивільного законодавства.

Для досягнення поставленої мети в дисертації вирішувалися такі завдання: здійснити огляд літератури і вибір напрямків дослідження з врахуванням обраної для цього методології, присвятивши значну увагу формально-логічному методу та методу системно-структурного аналізу; встановити формування концепції державної власності та підстав її виникнення у Стародавньому Римі; визначити поняття та правову сутність державної власності; встановити правову природу і характерні права державної власності; встановити специфіку підстав виникнення державної власності; проаналізувати первісні та похідні підстави виникнення державної власності; сформулювати рекомендації щодо можливих змін та доповнень чинного цивільного законодавства з питань виникнення державної власності; встановити місце держави у цивільно-правових відносинах, визначити її цивільну правоздатність; визначити перспективи регулювання і розвитку підстав виникнення державної власності в умовах євроінтеграції.

Наукові положення, висновки і рекомендації, які викладені у рукописі дисертації, є достатньо обґрунтованими, що свідчить про опрацювання дисертантом достатнього емпіричного матеріалу.

Назва і структура дисертаційного дослідження визначені досить зважено і чітко, орієнтують на коло проблем та практичних завдань, які слід було вирішити при проведенні дослідження концептуальних положень виникнення державної власності за цивільним законодавством України.

Не викликає заперечень й детальне дослідження всіх зазначених питань у окремих розділах і підрозділах дослідження.

Структура кандидатської дисертації цілком логічна і відповідає завданням наукового дослідження. Логічна побудова дисертації свідчить про обізнаність здобувача з матеріалом. У всіх розділах дисертант намагається давати власну оцінку й коментарі, що свідчить про наукову спроможність самостійного опрацювання теми.

Ступінь обґрунтованості отриманих автором результатів є достатньо високим. Автор використав практично всі найбільш відомі дослідження вітчизняних та зарубіжних попередників, виявив генезу проблематики, її

значимість, визначився в практичному значенні свого дослідження. Вивчення та аналіз праць зазначених науковців дали змогу визначити й оцінити стан проблеми, що досліджується, виявити питання, що постали на сучасному етапі реформування теорії цивільного права та визначити шляхи їх вирішення.

Базу дослідницької методології сформували методи сучасної теорії пізнання суспільно-правових явищ, що ґрунтуються на філософії діалектичного розвитку, з використанням таких засад наукового мислення, як аналіз і синтез, порівняння, спостереження. Оригінальна методологія дослідження підтверджує достовірність наукових положень та висновків, сформульованих в дисертації. Комплексне використання різноманітних методів наукового дослідження (формально-юридичний метод, метод системно-структурного аналізу, порівняльний метод тощо) дозволило авторові виконати головні завдання, що поставали перед ним: охарактеризувати основні етапи розвитку законодавства у сфері.

Аналізуючи за допомогою згаданих вище методів зазначену джерельну базу та відповідні теоретичні положення, сформульовані у літературі, автором зроблено низку висновків, що мають усі необхідні ознаки наукової новизни.

Зокрема, поміж них можна назвати пропозицію дисертанта стосовно необхідності доповнення спеціальних підстав виникнення права державної власності такою підставою, як передача майна з комунальної до державної власності. Ця підстава не поглинається підставою «відчуження власником свого майна», оскільки ґрунтується не на договорі, а на складному юридичному факті (рішення ОМС, погодження з відповідним державним органом, згода КМУ (в залежності від виду майна), акт передачі з балансу на баланс).

Також слід погодитись з автором в тому, що слід удосконалити класифікацію форм права власності, що ґрунтується на поділі на право приватної та право публічної власності, в основу класифікації на які мають бути покладені такі критерії: 1) підстави виникнення і припинення права власності; 2) характер об'єктів права власності; 3) правовий режим об'єктів права власності; 4) суб'єкти права власності; 5) мета права власності (забезпечення інтересу (приватного чи публічного); 6) зміст права власності.

До здобутків дисертанта варто віднести висновок про те, що в структурі змісту права державної власності обов'язки превалюють над правами, маючи активний характер, на відміну від пасивного, як правило, характеру обов'язків у праві приватному.

Безсумнівним позитивним моментом даного дисертаційного дослідження є також те, що при аналізі проблемних питань застосування конфіскаційних санкцій дисертант виходить з того посилання, що вони стосуються дозволених випадків втручання в конвенційне право особи на майно, що призводять до позбавлення права власності. З огляду на зазначене, під час нормативного врегулювання та застосування конфіскаційних санкцій мають ураховуватися принципи допустимого позбавлення права власності, закладені в ст. 1 Протоколу 1 до Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод і вироблені в практиці Європейського суду з прав людини, а також положення національного законодавства, що забезпечують реалізацію конституційного принципу непорушності права приватної власності (ч. 4 ст. 41 Конституції України) і загальної засади цивільного законодавства – неприпустимості протиправного позбавлення права власності (п. 2 ч. 1 ст. 3 Цивільного кодексу України).

Необхідно зазначити, що робота містить продумані й логічні висновки. Вони кореспондуються з поставленими завданнями дослідження, положеннями його новизни. Отримані результати є самостійними і заслуговують позитивної оцінки, оскільки обґрунтованість та достовірність отриманих у роботі наукових результатів, висновків і рекомендацій базується на залученні широкої джерельної бази. Безперечною перевагою роботи є аналіз матеріалів судової практики відповідно до напрямків дослідження.

Дисертація оформлена відповідно до вимог, які встановлюються для робіт такого роду, її основні положення і висновки з достатньою повнотою відображені у наукових публікаціях здобувача. Загальну концепцію дослідження відображено в доповідях і повідомленнях на наукових конференціях.

Практична і теоретична значимість результатів дисертаційного дослідження також не викликає заперечення. Повнота викладення отриманих результатів в опублікованих працях відповідає встановленим вимогам.

Результати даного дисертаційного дослідження мають не лише наукове, але й практичне значення. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні положення дисертаційного дослідження, висновки та пропозиції автора можуть бути використані у правотворчій сфері, у науково-дослідній сфері, у сфері практичної діяльності, у навчально - методичному процесі.

Аналіз чинного законодавства та практики його застосування аргументовані використанням існуючих концепцій відповідних інститутів, положень Конституції України, а тому можуть бути визнані достовірними.

Загалом ознайомлення зі змістом дисертації Д.В. Кушнерука дає підстави для наступних висновків.

Автор виявив належний рівень знань спеціальної літератури з теми дослідження, нормативно-правового матеріалу, проаналізував низку дискусійних проблем, що підлягають подальшому осмисленню і відповідному вирішенню.

Дисертантом застосовані різноманітні методи наукового аналізу досліджуваних проблем, проаналізовані спеціальна література і законодавство закордонних країн, зроблена критична оцінка вітчизняних здобутків з проблематики дисертації, положень чинного законодавства.

Попри загальне позитивне враження від дисертації, вона **не позбавлена деяких дискусійних думок та тез**, а окремі положення потребують додаткової аргументації:

Вони полягають, зокрема, у такому:

1. Звертаючи увагу на використання в темі дисертаційного дослідження економічної категорії державної власності, в роботі, на нашу думку, слід було б провести аналіз співвідношення інституту державної власності та інституту права державної власності як економічної та правової категорій.

2. Характер завдань держави виступає фактором, що визначає пріоритетні напрями діяльності держави, її органів і посадових осіб, розподіл державою матеріальних ресурсів (наприклад, у рамках визначення обсягу і напрямів бюджетних видатків) та механізми залучення таких ресурсів для державних потреб. Особливістю завдань держави є й те, що вони тісно пов'язані із державними інтересами. Ця теза знаходить обґрунтування, враховуючи як підходи до розуміння державних інтересів, відображені в правовій системі України, так і науково-теоретичні положення з проблематики завдань і функцій держави. В основу державних інтересів покладені загальносуспільні потреби. Конституційний Суд України у рішенні від 8 квітня 1999 р., розглядаючи тлумачення категорії державних інтересів, вказав, що вони встановлюються нормами Конституції або інших правових актів, мають у своїй основі потреби у здійсненні загальнодержавних дій, програм (політичних, економічних, соціальних та ін.), а потреби, що лежать в основі цих інтересів, спрямовані на захист суверенітету, територіальної цілісності України, гарантування її державної, економічної, інформаційної, екологічної безпеки, охорону земель, захист прав усіх суб'єктів права власності тощо.

У зв'язку з цим виникає питання детального дослідження поняття, специфіка державного, публічного інтересу, співвідношення приватних і публічних інтересів і проблеми рівноваги балансу таких інтересів.

Однак у дисертаційному дослідженні цьому питанню уваги приділено не дуже багато.

3. Позитивним є те, що автор в своєму дисертаційному дослідженні пропонує певні зміни у чинне законодавство. Але, на наш погляд, вбачається за доцільне коли йде активний процес збирання зауважень і пропозицій до ЦК України, зазначені пропозиції до Цивільного кодексу України оформити належним чином і відправити на адресу Робочої групи з питань рекодифікації (оновлення) цивільного законодавства України.

4. Вбачається актуальним в дисертаційному дослідженні проведення порівняльного аналізу положень законодавства щодо виникнення державної власності в Україні та США. І хоча названі країни належать до різних правових

систем, можливо, враховуючи глобалізаційні процеси, можна було б на підставі такого порівняльного дослідження віднайти спільне і відмінне у правовому регулюванні, врахувати іноземний досвід для вдосконалення вітчизняного цивільного законодавства.

5. При характеристиці сутності та змісту державної власності автором дисертаційного дослідження слід було б провести аналіз питань управління об'єктами державної власності, яке здійснюється Кабінетом Міністрів України та уповноваженими ним органами, іншими суб'єктами, визначеними Законом, повноважень щодо реалізації прав держави як власника таких об'єктів, пов'язаних з володінням, користуванням і розпорядженням ними у межах, визначених законодавством України, з метою задоволення державних та суспільних потреб. Також, слід було б приділити увагу питанням реалізації повноважень державних органів, які управляють державним майном, у процесі набуття права державної власності, у межах дисертаційного дослідження.

Разом із тим, висловлені зауваження є певною мірою дискусійними й не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації Д.В. Кушнерука як такі, що не стосуються концептуальних положень дисертації та не зменшують належний рівень рецензованого дослідження.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам. Дисертація Дмитра Володимировича Кушнерука на тему: «Виникнення державної власності за цивільним законодавством України» є завершеним самостійним науковим дослідженням, в якому отримані нові науково обґрунтовані результати, спрямовані на вирішення конкретної для науки цивільного права задачі, а саме визначення специфіки виникнення державної власності та особливостей правового регулювання даних відносин.

Аналіз тексту дисертації свідчить про відсутність порушення автором вимог академічної доброчесності. У роботі наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримано вимоги норм законодавства про авторське право; надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Зокрема, у рецензованій праці не виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації.

Окремо в роботі запропоновано актуальні теоретичні підходи та сформульовано пропозиції щодо шляхів удосконалення правового регулювання виникнення державної власності. Викладені в дисертації рекомендації щодо удосконалення національного законодавства та правозастосування є теоретично обґрунтованими та аргументованими.

Основні положення дисертації, що виносяться на захист, належним чином знайшли відображення у наукових статтях, що були підготовлені та опубліковані автором дисертації, кількість і якість яких відповідає чинним вимогам щодо публікацій.

Автором опрацьовано значну кількість вітчизняної фахової літератури з теми дисертації. Існуючі в юридичній літературі теоретичні положення, що стосуються досліджуваної теми, були дисертантом належним чином критично проаналізовані та на цій основі зроблені відповідні пропозиції з удосконалення національного законодавства та правозастосування.

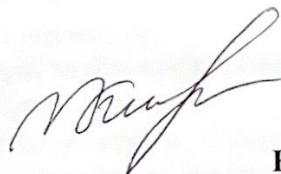
Враховуючи наведене, можна стверджувати про достатній рівень науковості та обґрунтованості висловлених автором у дисертації наукових суджень, положень, висновків і рекомендацій. З огляду на викладене, дисертаційна робота Д.В. Кушнерука є завершеною науковою працею, а висновкам, зробленим у дисертації, властиві необхідні ознаки новизни.

Підсумовуючи вищезазначене, є всі підстави вважати, що дисертація Дмитра Володимировича Кушнерука на тему: «Виникнення державної власності за цивільним законодавством України» за змістом, обсягом, оформленням і науковою новизною відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261 (зі змінами) та п.10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167, а її автор, Дмитро Володимирович Кушнерук, за результатами публічного

захисту, заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

Доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України,
завідуюча кафедрою цивільного
та господарського права та процесу
МГУ

Кізлова О.С.

Підпис засвідчено

